

Д'ЯЧКОВА МАРІЯ ОЛЕГІВНА

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
асистент кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права,
кандидат юридичних наук*

РОЛЬ ЗМІ У ПОПЕРЕДЖЕННІ ЗЛОЧИННОСТІ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ

Злочинність, як відомо, є багатокомпонентним соціальним явищем, породженим дією низки факторів та чинників – соціальних явищ ситуацій, обставин, а зокрема – соціальною та економічною нестабільністю, кризою моралі тощо. Наразі злочинність є, на жаль, складовою частиною сучасного суспільства.

Як відомо, одним з перших дослідників впливу ЗМІ на криміногенність суспільства був Ч. Ломброзо. Вчений висвітлює у главі XIV книги «Злочинна людина» (1876) роль тодішньої преси «з її просторними розділами скандальної хроніки». Французький кримінолог Арманд Корре у монографії «Злочин і самогубство» (1891) зазначає, що «згубний вплив» статей про вбивства проявлявся в скоєнні злочинів-імітацій, коли сценарієм тієї чи іншої протиправної дії слугувала відповідна стаття в газеті. В той же час, Луї Проаль у своїй праці «Злочин і покарання» (1892) стверджує, що «нездорове читання» значно впливає на молодь в силу її найбільшої схильності до наслідування: «Подробиці здійснення суїцидів та злочинів розбурхують уяву, в результаті чого може з'явитися бажання повторити ці дії».

С. В. Кушнар'єв зазначає, що вплив ЗМІ на людину починається з раннього віку й продовжується все життя. По суті в сучасному світі ЗМІ взяли на себе значну частину функцій з формування свідомості людей, виховання їх поглядів, ідей, звичок тощо [1, с. 25].

Останнім часом зустрічається точка зору про вплив ЗМІ (насамперед, телебачення й кіно) у вигляді пропаганди злочинної ідеології. «Неконтрольована свобода ЗМІ, яка почалася наприкінці 80-х – на початку 90-х років, призвела до того, що інформація, що передається ними, стала нести в собі суттєвий негативний потенціал. Діяльність правоохоронних органів у боротьбі зі злочинністю значною мірою стала подаватися однобічно й оцінюватися негативно. Особи ж, які вчинили протиправні вчинки, навпаки, стали головними й нерідко позитивними героями передач і публікацій» [1, с. 25]. Таке становище викликає занепокоєння, оскільки, якщо взяти до уваги тотальну медезатизацію нашого життя, негативне наповнення ЗМІ створює стресовий фон для більшості осіб, що призводить до виявлення негативних емоцій, наслідком яких може стати і злочин.

У кримінологічній літературі висунуто декілька концепцій впливу ЗМІ на злочинність. Ми вважаємо, що умовно основними з них є три: 1) ЗМІ як каталізатор агресивності у суспільстві; 2) ЗМІ як інструмент попередження злочинності; 3) ЗМІ як засіб психологічного впливу (як позитивного, так і негативного) – комбінована концепція.

ЗМІ виступають важливим фактором формування особи злочинця-вони значно впливають на утворення соціально значущих властивостей особистості, які мають як антикриміногенний, так і криміногенний вектор. С. Я. Лебедев визначає особу злочинця як систему соціально-психологічних властивостей індивіда, що сформувалися в процесі його соціалізації, детермінувавши обрання ним злочинного способу задоволення власних потреб, що потягнуло за собою вчинення злочину [2, с. 130]. Виходячи із цього визначення, якісні характеристики особи формуються в процесі її соціалізації, а провідним інститутом соціалізації у сучасному суспільстві виступають ЗМІ.

Аналіз кримінологічної літератури, а також змісту інформаційної продукції сучасних ЗМІ, дозволив П. С. Булатецькому констатувати основні способи криміногенного впливу на особистість: 1) інформування про методи та способи вчинення злочинів; 2) використання ненормативної лексики; 3) пропаганда насильства, жорстокості; 4) романтизація злочинності, героїзація злочинності; 5) активна реклама алкогольної продукції; 6) створення та розвиток кримінальної субкультури; 7) формування негативної думки про державні, в тому числі і правоохоронні органи [3, с. 12-13].

А. В. Байлов та П. В. Сахута, погоджуючись із П. С. Булатецьким, вважають, що ЗМІ здатні продукувати криміногенні ризики як загально-соціального, так і групового рівня відтворення. Дослідники відстоюють думку про те, що за певних умов вказані ризики здатні інтегруватися безпосередньо до детермінаційного комплексу злочинності шляхом поширення культу насильства й жорстокості, феномену звикання до злочинності, а також конструювання викривленої соціальної реальності [4, с. 144].

Таким чином, ЗМІ виступають важливим компонентом у функціонуванні детермінаційного механізму злочинності, якісно впливають на формування особистості людини, характер її розумової діяльності, є джерелом формування поведінки, тому числі й злочинної. Структуру цього процесу можна представити так: елементи ЗМІ несуть в собі криміногенний потенціал, у сферу їх дії потрапляє індивід, формуються його кримінальні якості, що формують злочинну поведінку.

Список використаної літератури:

1. Кушнар'ов С. В. Вплив засобів масової інформації на формування правосвідомості неповнолітніх: зарубіжний та вітчизняний досвід / С. В. Кушнар'ов // Соціальна педагогіка: теорія та практика. – 2009. – No 2. – С. 24-31.
2. Лебедев С. Я. Личность преступника и ее криминологическая характеристика // Криминология : учеб. пособие / под ред. С. Я. Лебедева, М. А. Кочубей. – Москва, 2007. – 519 с.
3. Булатецкий П. С. Влияние средств массовой информации на насильственную преступность (криминологический аспект): автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08 / П. С. Булатецкий. – Москва, 2013. – 23 с.

4. Байлов А. В. Криміногенний потенціал діяльності засобів масової інформації / А. В. Байлов, П. В. Сахута // Вісник кримінологічної асоціації України. 2016. № 1 (12). – С. 143-153.

Ключові слова: злочинність, засоби масової інформації, суспільство, попередження злочинності.

Ключевые слова: преступность, средства массовой информации, общество, предупреждение преступности.

Key words: crime, media, society, crime prevention .

МАРЧУК АЛЬОНА ІГОРІВНА

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права,
кандидат юридичних наук*

ІЗОВІТА АНДРІЙ МИКОЛАЙОВИЧ

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права,
кандидат юридичних наук*

РЕФОРМУВАННЯ АДМІНІСТРАТИВНОГО НАГЛЯДУ ЗА ЗАСУДЖЕНИМИ В УКРАЇНИ З УРАХУВАННЯМ ЗАРУБІЖНОГО ДОСВІДУ

Як зазначають деякі фахівці, програми реабілітації злочинців не діють так ефективно, як це пропагандується у засобах масової інформації. Зростання кількості засуджених у всьому світі, переповнення в'язниць, «тюремна приватизація», неефективність більшості ресоціалізаційних програм при виконанні покарань – все це стає порогами, на яких остаточно розбивається «виправний ідеал». Саме тому у багатьох сучасних країнах погляди на цілі покарання, у тому числі і його відбування, базуються на теорії безпеки, яка враховує криміногенний потенціал кожного окремого засудженого.

Один із крайніх заходів постпенітенціарного контролю за засудженими – адміністративний нагляд в Україні, досить часто носить декларативний характер та зводиться до виконання звільненими особами зобов'язання щодо реєстрації в органах поліції (від одного до чотирьох разів на місяць). Саме цей інститут потребує удосконалення з урахуванням фактору безпеки.

Проаналізуємо позитивний досвід такого виду постпенітенціарного контролю за особами, звільненими з місць позбавлення волі, як електронний моніторинг. Найбільш ефективно цей інститут використовується у США та Британії. У цих країнах електронний моніторинг застосовується достатньо широко: з метою дотримання вимог застави, як складова умовного засудження, як складова умовно-дострокового